

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

LUNDS
UNIVERSITET
Sociologiska institutionen
Box 144, 221 00 Lund

Quality driven teacher work

- reflection on a concept

Carola Aili

Abstract NWLC, Stream 19, Teachers' working life
Quality driven teacher work –reflection on a concept

Carola Aili, Kristianstad University, Platform for research in placement in higher education and professional learning and Lund University, Department of Sociology.
carola.aili@soc.lu.se

This paper examines the concept of *Quality driven teacher work* and its usefulness. The concept is discussed from four different perspectives: 1) the teachers' and school leaders' views; 2) the dominating quality discourse; 3) teachers' discretionary work; 4) by using results from sub-studies in an ongoing research project. The concept helps focusing on teachers' discretionary work and highlights new time-consuming tasks that threaten the quality of teaching. This is consistent with new research that shows that professional work is changing. Professionalism is more conceptually framed as a matter of technical proficiency. Teachers must be able to follow guidelines from predefined cases in detail. Being skilled becomes a question of being update on laws, rules, guidelines, and obligation to do documentary work in different quality systems. Skill then is less a question on being competent within a knowledge field from where they analyzed and make discretionary judgments. The concept of Quality driven teacher work highlights teachers day to day work to improve quality in their lessons. In conclusion the concept helps visualizing daily work of teachers' attempts in transforming plans, policies and strategies into good teaching practices.

Furthermore it helps to highlight the competition from other work task some of them connected with the new technical proficiency professionalism.

Syfte och upplägg

Syftet med pappret är att reflektera över hur begreppet kvalitetsdrivande lärararbete kan vara en tillgång i studier av hur lärare hanterar den professionella utmaningen att från dag till dag arrangera en god undervisning för sina elever. Diskussionen förs utifrån lärares och skolledares perspektiv, i relation till den dominerade kvalitetsdiskursen, lärares diskretionära arbete samt utifrån resultat från delstudier i det pågående forskningsprojektet Villkor för lärararbetets organisering – en studie av kvalitetsdrivande lärararbete.¹

Kvalitet i lärararbete – att följa anvisningar?

En lärarstudent i bekantskapskretsen berättar om sin verksamhetsförlagda utbildning: ”det finns lärare som bara laddar ned från lektion punkt se.”² Studenten har inget emot att lärare delar erfarenheter med varandra, men hän undrar om vad som händer i förlängingen om lärare bara återanvänder andras lektioner och inte tänker själv utifrån sina kunskaper om ämnet och eleverna. Det lärarstudenten iakttog kan vara uttryck för ett försök att hantera arbetspress. Vi vet att lärare arbetar under stor press (Faber 1991, Hargreaves 1994, Day 2000, Grundy & Bonser 2000, Sutton 2007, Aili & Brante 2007, Aili 2007, Chang 2009, Steen-Ohlsen & Eikseth, 2010, Frostensson 2011, Nyros 2008. Hjort & Aili 2011). Lärarna i Stockholms stad visade sig 2013 endast ha 15 minuter före och efter varje lektion och Arbetsmiljöverket utdömde staden att betala 2 miljoner i vite om förhållandena inte åtgärdades.

Studentens iakttagelse kan också vara ett uttryck för att arbetet som lärare i grunden håller på att förändras. Lärare som laddar ned färdiga lektionsupplägg från sajter som garanterar att det finns relevant anknytning till gällande kurs- och läroplan, avlastar läraren. Men det är endast möjligt om lärararbete innebär att lärare är ”ersättningsbara” och att de ska själva kunna ersätta kolleger. Lärararbete kan då inte längre handla om att läraren behöver använda sin unikheter, sin historia, sin relation till eleverna och sin delade historia med eleverna. Lärare ska kunna hoppa in och ut ur olika undervisningssettings och de ska kunna följa en och samma uppsättning anvisningar (jämför Biesta 2011 & Winter 2012). Detta skulle vara i line med

¹ Forskningsprojektet som helhet har en multi-metod-design med fyra olika former av datainsamling, vilket vi argumenterar är en nödvändighet för att fånga komplexiteten i lärararbetet, även om man som vi endast studerar en aspekt av lärararbetet (Aili & Österlind 2013). Detta är den första rapporteringen från en av delstudierna, e-dagboksstudien inom projektet. Rapporten riktar sig till lärare, skolledare, skoltjänstemän, skolpolitiker och andra som är intresserade av skolans och lärararbetets organisering.

² Det är en sajt med färdiga lektionstips. De kan vara gjorda och sponsrade av olika intressenter. Skånemejerier bygger upp en rad lektioner bland annat utifrån Kalvins hälso cirkel (Kalvin är en kalv som Skånemejerier använder i sin reklam, se t.ex. <http://lektion.se/lessons/lesson.php?id=25316>). Företaget Liber lägger ut lektionsförslag i flera olika ämnen, till exempel i historia, se t.ex. <http://lektion.se/lessons/lesson.php?id=25952>.

annan forskning som visar att professionellt arbete har blivit “more, and more conceptually framed as a matter of technical proficiency” (Hasselberg 2012, p. 139).

Om lärare snarare ska kunna följa guidelines steg för steg för i förväg definierade fall, så blir frågan om att vara kompetent blir en fråga om att behärska lagar, regler, anvisningar och digitala kvalitetsprogram. Det handlar mindre om att behärska ett kunskapsfält där de kan analysera och göra diskretionära bedömningar (Fransson, 2012; Hasselberg, 2012). Arbetet görs mätbart och möjligt att bocka av steg för steg.

Forskning visar vidare att lärare upplever att möjligheterna att kunna utföra ett gott jobb har minskat (Butt & Lance, 2005; Crump, 2005; Hakanen, Bakker & Schaufeli, 2006; Chang, 2009). Förändringarna relateras i regel till den ökande komplexiteten i arbetet. Frågan är om det gått så långt att det är rimligt att tala om en de-professionalisering (se t.ex. Evetts, 2009).

Som ett komplement i debatten behövs också forskning som utgår från frågor om vad som är direkt kvalitetsdrivande i lärares vardagsarbete enligt lärarna själva, och det behövs forskning om vad som möjliggör eller hindrar lärarnas möjligheter att använda sina kunskaper för att åstadkomma god undervisning och huruvida kvalitetssystem eller färdiga lektioner i olika mening möjliggör eller hindrar kvalitet. I det pågående forskningsprojektet Villkor för lärararbetets organisering – en studie av kvalitetsdrivande lärararbete³. Ställs frågor om vilka kvalitetsdrivande arbetsuppgifter som har betydelse för den närliggande undervisningen läraren genomfört dagligen i två veckors tid samt frågor om vad det eventuellt är som hindrar en lärare från att förbereda undervisningen denne ska ha i eftermiddag eller i morgon och, kanske som en lösning, i sista stund behöva ladda ned en lektion från lektion.se.

Begreppet kvalitetsdrivande lärararbete tänks på detta sätt implicera ett lärarperspektiv, det vill säga utgå ifrån vad som är viktigt enligt läraren själv för att denne ska känna att undervisningspasset är väl förberett för just denna grupp elever och med just detta innehållet. Hur ser då lärare och skolledare själva på begreppet kvalitetsdrivande lärararbete? Detta diskuteras kort utifrån möten med lärare och skolledare under studiens planering samt från resultat från de första delstudierna.

Men vet lärare vad som ger kvalitet?

En av poängerna med begreppet kvalitetsdrivande lärararbete är att det lyfter fram det som lärare själva pekar ut som viktigt för kvaliteten. Skolledare har i

³ Studien omfattar lärare som arbetar med skolår 0 (förskoleklass) till skolår 12 (gymnasiet) och är finansierad av AFA.

olika fora reagerat mot detta och ifrågasatt om lärare verkligen vet vad som är bra och om det är rimligt att lärare själva ska få avgöra vad som är ett bra jobb. Det väcker en pragmatisk motfråga, vem mer finns närvarande där i vardagen där arbetet utförs och prioriteringarna görs som skulle kunna göra bedömningen? Ur ett professionsetiskt perspektiv kan man fundera om det inte är rimligt att den som utför ett arbete också ska kunna stå för det och argumentera för sina val? I synnerhet då arbetet är svårt att övervaka. Och vad är alternativen? Ska läraren följa Läromedelföretagets Libers lektioner på lektion.se och utgå ifrån att dåliga elevresultat är Libers fel? Eller ska läraren lämna in en lektionsplan med tydlig anknytning till målen som helt följer policyn för lektionsplanering, men sedan inte hinna kolla att tekniken i klassrummet funkar och inte själv hinna repetera innehållet så att det är aktuellt i häns diskussioner med eleverna?

Lärare som ingår i forskningsprojektet har i olika fora, till exempel då webdagboken testades och följdes upp, givit uttryck för att det är rimligt att det är de själva som i det pågående vardagliga arbetet ska avgöra och prioritera sitt arbete så att det gynnar kvaliteten. Problemen menar de är snarare trängseln av arbetsuppgifter som gör att de kanske måste lösa akuta saker på bekostnad av det kvalitetsdrivande arbetet för den närliggande undervisningen.

I den första delstudien fick lärarna välja ut två arbetsuppgifter varje dag under två veckor som exempel på arbetsuppgifter de menar driver kvalitet. De fick också beskriva organiseringsprocesserna runt arbetet för att förklara varför den blev bra eller mindre bra utförd. Det de pekar ut som viktiga arbetsuppgifter har grupperats i pedagogiska överväganden, administration, arbetsuppgifter relaterade till teknik samt elevsocialt arbete (Aili 2013). Det intressanta är att arbetsuppgifter som lärare menar ovillkorligen måste vara genomfört för att möjliggöra undervisningen tillhör administrations- och teknikgruppen. Läraren i hem- och konsumentkunskap *måste* beställa varor och läraren i svenska *måste* boka buss till skolbion. Att kontrollera att teknik som ska användas är tillgänglig och fungerar är ett *måste* och ett återkommande inslag. När den inte fungerar händer det att undervisningen inte alls kan genomföras. Läraren *måste* planera om innehållet. Lärare pekar sålunda ut arbete som kvalitetsdrivande som samtidigt till delar mycket sällan är föremål för kvalitetssystemen. Kvalitetssystemen säkrar inte att alla saker finns på plats, att telefonen är där när man ska boka buss till skolbion eller att datorerna på datavagnen fått de senaste uppdateringarna. Mycket av det som kategoriserats som administration eller arbete med teknik är förvisso sådant lärarna pekar ut som avgörande för kvaliteten men samtidigt är det arbete som sällan ges utrymme i lärarutbildningen, görs till föremål för särskilda satsningar eller för policyers och strategiskt arbete.

Kvalitetsdrivande lärararbete – men läraren kan ju tänka annorlunda!

En annan av poängerna är att kvalitetsdrivande arbete är något *som lärare gör*, låt vara ibland förhindrad att göra på bästa sätt. Kvalitet blir med begreppet kvalitetsdrivande lärararbete således inte mätpunkter, så som kundnöjdhetsutvärderingar eller resultat på nationella prov. Det kan möjligen vara lärares sätt att agera och planera sin undervisning i medvetenhet om vissa mätpunkter. Det har förekommit att både skolledare och lärare själva i olika fora under forskningsprojektets dialoger hanterat denna aspekt som något som faller tillbaka på läraren själv med kommenterar av typen; -men om de vet att skrivarna ofta krånglar, varför ska de promptly skriva ut precis innan lektionen, det är väl bättre att göra det i god tid.

Denna typ av överväganden kring prioriteringar och arbetsplanering är ständigt närvarande i vårt material. I en annan delstudie, en longitudinell processtudie där lärare och deras lärarlag följs (Österlind 2013), visar de preliminära analyserna att det i lärarlagen återkommande behandlas frågor om hur man kan göra annorlunda och lärarna brottas med att få ihop sina ambitioner med arbetsvillkoren och det innebär ofta att de aktivt försöker tänka annorlunda.

Lärarprofessionen och kvalitetsdiskursen

Kvalitetsarbetet i skolan ska prioriteras meddelar regeringen med markerad emphasis (Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning — kvalitet och likvärdighet, Skr 1996/97:112, s 4). Under åren som följde flyttade begrepp om kvalitetsredovisning, kvalitetsutveckling, kvalitetsarbete, kvalitetsbedömning, kvalitetshöjning och kvalitetsgranskning snabbt in i skolvärlden. Kvalitetsstyrning och kvalitetsförbättringar har i olika mening funnits i skolan sedan dess start. Men nu dök det upp nya former och nya sätt att prata om dem hämtade i huvudsak från industrin. Detta skedde parallellt med datoriseringen av lärares arbete och skolorna upphandlar olika former av digitalt stöd eller digitala kvalitetsystem.

I början av 2000-talet hade många kommuner satsat på sådant som Learning Management System, programvara för enkätshantering och egenrapporteringssystem och från politiskt håll slog fast att det behövdes ett särskilt webbaserat verktyg för kvalitetsarbete. Lärare, skolledare och skolbyråkrater har givetvis i alla tider arbetat med kvalitet i undervisningen, men nu kom den på dagordningen på ett sätt som inte gjorde den till en intern professionell fråga, utan frågan öppnades aktivt för allehanda aktörer. Hjärnforskare, Systemvetare, ekonomer, jurister och olika typer av konsulter och It-företag hade möjlighet att göra skolans utpekade behov av en ny form av systematiskt kvalitetsarbete till sitt område. Huruvida behovet av de nya systemen och de kunskaper de vilade på verkligen förelåg råder det delade meningar om.

Avsikten med begreppet kvalitetsdrivande lärararbete är inte att komma bort från den forskning om arbetslivets organisationer och organiseringsprocesser som intresserar sig för effektivitet och kvalitet med rötter i Scientific Management, i Fordism, TQM eller Kaizen, utan begreppet kvalitetsdrivande lärararbete lämnar öppet för hur sådana modeller för kvalitet kan vara ett stöd eller ett hinder. Hur vida Lean Production eller någon annan modell har betydelse för det kvalitetsdrivande lärarbetet görs till en empirisk fråga. Det övergripande syftet med begreppet är att bidra till forskning om hur verksamhetsutveckling och förbättringar sker i miljöer som präglas av låg repetitivitet, hög komplexitet i kunskaps- och informationsflöden och där de organisatoriska förutsättningarna ständigt förändras.

Lärarprofessionen och det diskretionära arbetet

Vad som skulle kunna kategoriseras som diskretionärt arbetet återfinns i hög grad i kategorierna pedagogiska överväganden och elevsocialt arbete. Kvaliteten i det förra beskrivs återkommande vara beroende av att lärare har tillräckligt med tid och inte avbryts i sitt arbete, medan kvaliteten i elevsocialt arbete tvärtom är beroende av att lärare kan avbryta sitt arbete och planera om. I båda typerna av arbete är lärarens specifika akademiska kunskaper en avgörande tillgång om sådant som rör ämnet eller om sådant som rör socialpsykologi. Arbetet är dessutom beroende av lärarens kunskaper om, relation till och erfarenhet av tidigare undervisning och elevers sätt att fungera i skolmiljön. Det ska tilläggas att arbetsuppgifterna lärarna blivit ombedda att beskriva endast är sådana med kort tidshorisont. De ska ha att göra med närliggande undervisning idag eller närmsta 5-dagarna.

E-dagboken försätter lärarna i en utmanande situation. De måste ofta skapa namn till arbete som inte har etablerade benämningar och ibland går det inte.

De behöver en mening eller flera för att förklara vad det är de har gjort. Att arbeta med ett arbetsinnehåll som ofta är unikt både till innehåll, till arbetsprocess och har unika omständigheter är svårt att kommunicera på ett enkelt sätt, just därför att de inte är enkla, utan komplexa och situationsberoende. De är dessutom beroende av vad läraren vet om situationen och eleverna.

Begreppet kvalitetsdrivande lärarbete

När lärare ska se till att undervisningen de ska ha i morgon eller övermorgon blir bra, då är det för sent att gå kurser, diskutera på arbetslagsmöten eller se till att det utvecklats en god kultur i klassen. Då är stunden inne när det långsiktiga arbetet ska göras till en grund för läraren överväganden. Dessa stunder fångar begreppet kvalitetsdrivande lärarbete in.

I materialet från e-dagboksstudien finns det några få exempel på att lärare tar upp dokumentation som exempel på kvalitetsdrivande lärarbete, men inte i något fall inom ramen för något befintligt kvalitetssystem, utan inom ramen för lärarens eget behov att komma ihåg fram till nästa lektion. Dokumentation som är kopplat till det systematiska kvalitetsarbetet framskymtar däremot i flera exempel som ett hinder, som något som gör att läraren måste prioritera bort eller ned det kvalitetsdrivande arbetet.

Avslutningsvis

Lärarbete har studerats på olika sätt, till exempel som ad.hoc arbete, som cykliskt arbete, som ett kreativt arbete, som relationsarbete och så vidare. Vanliga forskningsfrågor har de senaste decennierna rört lärares arbetsbelastning, lärarbetets komplexitet eller en önskan om att mer allmänt undersöka vad lärare använder sin arbetstid till. I detta paper diskuteras behovet av begreppet kvalitetsdrivande lärarbete förs till forskningen om lärarbete. Det är ett begrepp, en kategorisering som hjälper oss att synliggöra de delar av lärarbetet som skapar kvalitet i undervisningen och som ligger mitt emellan det långsiktiga arbetet och det sin formas i stunden, på stående fot. Med andra ord det arbete som ger lärare kontroll och inflytande över det dagliga arbetet. Det blir ett redskap för att synliggöra det arbete som behövs när det mer långsiktiga arbetet med planer, policy och strategier ska omsättas till ett bra tänk och en bra undervisning.

Referenser

- Aili, C. (2007). Time-formatives and Intermittent Work. School and Teachers' Work in Practice, In C. Aili, L-E. Nilsson, L. G: Svensson and P. Denicolo (Eds.) *In Tension Between Organization and Profession – Professionals in Nordic Public Service*, pp. 193-227. Lund: Nordic Academic Press.
- Aili, C. (2013). *Villkor för lärararbetets organisering: delrapport 1 : kvalitetsdrivande lärarbete – inledande analys av lärares arbetsuppgiftsfokuserade e-dagböcker*. Kristianstad: Kristianstad University Press.
- Aili, C. & Brante, G. (2007). Qualifying Teacher Work: Everyday Work as Basis For the Autonomy of the Teaching Profession. *Teachers & Teaching*, 13 (3), pp. 287-306.
- Aili, C. & Österlind, M.-L. (2013). *Construing and re-construing quality driven teacher work*. Paper presented at ISATT 16th Biennial Conference on Teacher and Teaching, Excellence of teachers? Practice, Policy, Research. Ghent, July 1-5, 2013.
- Biesta, G. (2011): *God utbildning i mätningens tidevarv*. Multivista, Indien: Liber
- Butt, G. & Lance, A. (2005). Secondary Teacher Workload and Job Satisfaction. *Educational Management Administration & Leadership*, 33 (4), pp. 401-422.
- Chang, M-L. (2009). An Appraisal Perspective of Teacher Burnout: Examining the Emotional Work of Teachers. *Educational Psychology Review* 21 (3), pp. 193-218.
- Crump, S. (2005). Changing Times in the Classroom: teaching as a 'crowded' profession'. *International Studies in Sociology of Education* 15 (1), 31-47.
- Day, C (2000). Stories of change and professional development: The costs of commitment. In C. Day, A. Fernandez, T. E. Hauge, & J. Möller (red.). *The life and work of teachers. International perspectives in changing times*. London: Falmer Press.
- Evetts, Julia. 2009. "New Professionalism and New Public Management: Changes, Continuities and Consequences." *Comparative Sociology* no. 8 (2):247-266.
- Farber, B. (1991). *Crisis in Education: Stress and Burnout in The American Teacher*. San Francisco: Jossey-Bass.

- Fransson, O. (2009). Epistemisk förskjutning och autonomi. In O. Fransson & K. Jonnegård (Eds.), *Kunskapsbehov och nya kompetenser. Professioner i förhandling*. Stockholm: Santérus Academic Press.
- Frostensson, M. (2011). *Läraren som konkurrensmedel: Kunskapskälla, stödperson eller icke-person?* Konferenspaper. Konferensen "Det nya arbetslivet". Luleå, 15-17 juni 2011.
- Grundy, S. & Bronser, S. (2000). The New Work Order and Australian Schools, In: C. Day, A. Fernandez, T. Hauge & J. Møller (Eds). *The life and work of teachers. International perspectives in changing times*. London: Falmer Press.
- Hakanen, J. J., Bakker, A. B. & Schaufeli, W. B. (2006). Burnout and Work Engagement Among Teachers. *Journal of School Psychology*, 43(6), pp. 495–513.
- Hargreaves, A. (1994). *Changing teachers, changing times. Teachers' work and culture in postmodern age*. London: Cassell.
- Rider, S., Hasselberg, Y. and Waluszewski, A. (eds.) The Breakdown of Scientific Thought. Higher Education Dynamics Volume 39 2013 Transformations in Research, Higher Education and the Academic Market.
- Hjort, K. & Aili, C. (2010). Prioriteringskompetens. Konkurrerande välfärdsprinciper och nya krav på välfärdsprofessioner. I Brante, G & Hjort, C. (red). *Dilemman i skolan: aktuella utmaningar och professionella omställningar*. Kristianstad: Kristianstad University Press.
- Nyroos, M. (2008). Where Does Time Go? Teaching and Time Use from the Perspective of Teachers. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 14 (1), pp. 17-33.
- Steen-Olsen, T. & Eikseth, A. (2010). The Power of Time: Teachers' Working Day-Negotiating Autonomy and Control. *European Educational Research Journal*, 9(2), pp. 284-295.
- Sutton, R. (2007). Teachers' Anger, Frustration, and Self-regulation. In P. Schutz & R. Pekrun. (Eds), *Emotions in Education*. pp. 259-274. San Diego: Elsevier.
- Winter, P. (2012). Coming Into the World, Uniqueness, and the Beautiful Risk of Education: An Interview with Gert Biesta, in Biesta (ed). *Making Sense of Education*, 2012, pp 109-114.